

ПРИКАЗИ И ОСВРТИ

ИЗЛОЖБА ЈЕВРЕЈСКА ШТАМПА НА ТЛУ ЈУГОСЛАВИЈЕ ДО 1941. ГОДИНЕ, Савез Јеврејских општина Југославије, Београд 1982, 47 страна

Јеврејски историјски музеј из Београда опет је представио југословенској јавности једну од својих збирки — збирку новина и часописа. У каталогу издатом поводом отварања изложбе Јеврејска штампа на тлу Југославије до 1941. године дат је сажет преглед издавачке дјелатности која се тиче јеврејске проблематике у ширим оквирима, а напосе у нашој земљи. Аутор текста изложбе и каталога је Милица Михаиловић, сарадник Музеја.

Већ у уводу указано је на неистраженост питања везаних за јеврејску штампу и истакнута потешкоћа у трагању за неким листовима чији примјерци нису сачувани ни у земљи ни у иностранству (Бешалом и Пасатиемпо).

Први јеврејски лист појавио се 1667. у Амстердаму. Од тада до 1929. године, у седамдесетак земаља штампано их је око пег хиљада. Највише их је било крајем 19. стољећа, а у вези са ширењем националне свијести и стицањем грађанске равноправности. Почетни, махом обавјештајни и просвјетитељски профил, неки од њих задржавају и након првог свјетског рата, док се други стављају у службу појединих странака.

Јеврејски часописи у Југославији штампани су на њемачком, мађарском, јидишу и српскохрватском. Већином су то били »грађански-либерално«¹ одређени седмичници. »Појава, изглед и садржај новина били су у уској зависности од политичких и друштвених прилика, економских могућности и међунационалних односа у појединим деловима Југославије у којима су живели Јевреји. Други основни чинилац који је утицао на изглед листа било је стање духа у јеврејској средини у којој су покренути часопис или новина«.

Од појаве првог југословенског јеврејског листа (*El amigo del pueblo* — Народни пријатељ) 1888. до 1941. штампано их је, наводи се, преко 60. У попису на крају каталога набројано их је, међу-

тим, 70. Тематски су били: »локални, национални, верски, музички, спортски, шаливи, омладински, дечији, уметнички, информативни, просветитељски, природни«.

У дијелу текста који слиједи аутор говори о приликама у јеврејским срединама гдје су се јављале иницијативе за покретање листова. Тако су у Сарајеву, на примјер, излазили: Ла Алборада (1900—1901), Жидовска свијест (1919—1924), Јеврејска трибуна (1921), Нова жидовска свијест (1924—1928), Јеврејски живот (1924—1928), Јеврејски глас (1928—1941) и Џепни календар. На страницама ових листова, у висиности од њихове концепције, налазиле су мјеста вијести из земље и иностранства, прилози из књижевности, објављивани су и најављивани »састанци разних кружока, клубова, организација«.

Тек на крају дато је објашњење да је »вредност часописа« из збирке Јеврејског историјског музеја »процењивана... према културно-уметничком доприносу југословенском културном мозаику и по документарном материјалу о историји југословенских Јевреја који се може користити из одређеног листа«.

Слиједи закључак увода на енглеском језику и каталог листова пореданих абecedним редом по мјестима издавања. Уз називе листова наведени су неопходни подаци о учесталости и времену излажења, власништву, уредништву, штампарији, величини, тиражу, тренутној похрањености и оријентацији. Према евиденцији направљеној у Музеју, јеврејске новине и часописи штампани су у: Београду (15), Карловцу (1), Новом Бечеју (1), Новом Саду (13), Осиеку (6), Сарајеву (7), Скопју (1), Суботици (7), Вршцу (1), Загребу (17) и Земуну (1).

Војка Бесаровић

Веселин Ђуретић, НАРОДНА ВЛАСТ У БиХ 1941—1945. БЕОГРАД, Народна књига 1981, стр. 363

Књига Веселина Ђуретића, »Народна власт у Босни и Херцеговини 1941—1945« спада у ред првих комплетних студија из историје настанка, развоја и рада народне власти у току народноослободилачког рата. Нећемо погрешити ако кажемо да је ово једна од најзначајнијих тема и страница историје НОР-а и револуције у Југославији, јер је народна власт била један од најважнијих чинилаца организовања и вођења ослободилачке борбе и главни неимар друштвено-политичких промена на тлу Југославије у току другог светског рата.

Није на одмет да се подсетимо да је у време истраживања и писања рукописа ове књиге, која је стицајем низа околности чекала